

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunnan aloite kaupunginhallitukselle demokratiaviestinnän ja -kasvatuksen systemaattisesta toteuttamisesta

Arvoisa Kaupunginhallitus,

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunta käsitteli vaalikauden viimeisessä kokouksessaan 20.5.2025 Espoon kunta- ja aluevaalien tilastoja sekä valtakunnallisia kuntavaalien äänestysprosenttitilastoja n. 50 vuoden ajalta.

Koko maan mittarit näyttävät pitkäaikaista loivaa laskua valtakunnallisissa lukemissa, mutta todellinen hälytyskello soi tarkasteltaessa Espoon äänestysprosentteja äänestysalueittain. Näissä näkyy vahva alueellinen eriytyminen. Usein sekä julkisuudessa että kahvipöydissä murehditaan alle 50:een prosenttiin jäävää aktiivisuutta, mutta Espoon matalin prosentti on jopa puolet tästä - vain 26. Onneksi toimikunnalla on ehdottaa myös selkeitä, helppoja toimenpiteitä, joilla tilannetta voidaan yrittää korjata.

Aktiivisimpien äänestysalueiden äänestysprosentit lähentelevät jopa kahdeksaakymmentä ja niissä aktiivisuuden lasku on ollut hyvin vähäistä. Nämä alueet ylikorostuvat myös valitun valtuuston kokoonpanossa. Korkea äänestysaktiivisuus, koulutustaso ja korkea sosioekonominen asema kulkevat käsikädessä ja toisin päin.

Espoon alimpien äänestyslukujen alhaisuus on selkeä merkki alueellisesta syrjäytymisestä sekä heikko ennuste kyseisten kaupunginosien tulevalle kehitykselle. Useimmilla alueilla vieraskielisten perheiden osuus korostuu. Matala koulutustaso ja matala sosioekonominen asema ennustavat tutkimuksissa jopa sääennustuksen tarkkuudella alhaista äänestysaktiivisuutta ja syrjäytymistä päätöksenteosta. On mielestämme suorastaan vaarallista, mikäli yhdelläkin alueella kolme neljästä äänestysikäisestä kokee, ettei demokratia koske häntä. Haluamme muistuttaa kaupunginhallitusta vanhasta mutta surullisesta viisaudesta: mikäli ihminen ei voi kokea olevansa kunnioitettu, hänen seuraavaksi paras vaihtoehtonsa on olla pelätty.

Johtopäätös

Koska tiedämme myös, että matala koulutustaso ja äänestysaktiivisuuden taso periytyvät, on syytä tiedostaa, että tämä demokratian alennustila ei korjautu itsestään. Olemme toimikunnan päättyvän kauden aikana havainneet alun perin vieraskielisten mutta lopulta hyvin selkeästi myös kantaväestön tapauksessa, että demokratian ja vaalien käsitteet ja toimintatavat ontuvat monilla pahoin.

Pahimmillaan äänestysvirkailijalle on jopa näytetty avointa ja täytettyä äänestyslipuketta ja kysytty, onko tämä nyt tehty oikein. Näitä tiedon puutteita vastaan käynnistimme vuoden 2024 EU-vaaleja varten "Sinun äänesi - vain sinun tietosi!" -kampanjan, missä ennakköäänestyspaikoille tuotiin roll-up-julisteita ja kaupungin nettisivuille luotiin espoo.fi/vaalit -sisältö nähtäväksi useilla kielillä kotimaiset mukaan lukien. Palaute näistä on ollut erinomaista ja kannustavaa. Kokeilua jatkettiin kuntavaaleissa 2025, edelleen erinomaisin palauttein.

Ratkaisu

Peräänkuulutamme koordinoituja kaupungintasoisia toimia, jotta nyt luotuja materiaaleja ja sivustoa kehitetään edelleen ja että kouluihin kohdistetaan jatkossa erillistä asiantuntevaa demokratiakasvatusta. Kouluissa pidettävät varjovaalit ovat hyvä alku, mutta ne eivät vielä kunnolla avaa demokratian merkitystä ja sitä, mihin kaikkeen poliittinen järjestelmämme ihmisen arjessa vaikuttaa - tai jättää vaikuttamatta.

Nyt 16–17-vuotiaat saavat äänestää ensimmäistä kertaa 2027 eduskuntavaaleissa, mutta haluamme katsoa vielä pidemmälle ja huomauttaa, että syksyllä 2025, 9. luokalle siirtymässä olevat henkilöt ovat täysi-ikäisiä, kun he kohtaavat kolmet eri vaalit yhdeksän kuukauden ajanjaksolla, näistä ensimmäisenä nimenomaan alhaisimman äänestysprosentin kunta- ja aluevaalit.

Politiikasta on tehty nyky-yhteiskunnassa kirosana. Yritykset ja yhteiskunnalliset toimijat karttavat politiikkaa tai näkyvää yhteistyötä poliittisten puolueiden kanssa. Nuori ei perinteisessä tai sosiaalisessa mediassa yleensä kohtaa politiikasta positiivisia uutisia tai asenteita, vaan useimmiten vastakkainasettelua ja negatiivisuutta. Kuitenkin kyse on länsimaisen yhteiskunnan kivijalasta, demokratiasta. Ilman politiikkaa ei ole demokratiaa ja päinvastoin. Emme esimerkiksi usko, että peruskouluissa tai toisen asteen opetuksessa missään vaiheessa kerrotaan, mitkä kaikki lukuisat luottamustoimet paikallisvaalien jälkeen täytetään kaupunginhallituksen ja valtuuston lisäksi, koska nämä tulevat uusille poliittisille toimijoillekin yllätyksenä.

Tehdään yhdessä Espoosta aidosti yhdenvertainen, ja aloitetaan se nuorten äänestysaktiivisuuden nostosta.

Toimikunnan puolesta,

Oskari Hyttinen, puheenjohtaja

Tiina Kujala, jäsen

Antti Jäänvirta, jäsen